

Schrijfprijs NVVA 2022 “Buitenspel staan”

Jeanne Heijnen

Daar sta je dan. *Off the grid*. De wereld om je heen leeg. De bergen hoog aan de horizon en de rotsen los onder je voeten. De stilte alleen doorbroken door het razen van de wind. Thuis gaat alles verder. Ambulances scheuren over het kruispunt onder mijn flat. Moeders bakfietsen hun kinderen naar de opvang. De winkel op de hoek prijkt als altijd met haar chemisch ogende blauwe boeketten. Maar ik kan het alleen maar indenken. Want ik sta hier. Eén met mijn omgeving. Weg van de gemoederen, onbereikbaar voor de sleur. Ik sta buitenspel. Of sta ik er midden in?

Wie had toen kunnen denken wat er voor me lag. Welke veranderingen het jaar me brengen zouden. Het ziekenhuis onzeker. De baan onzeker. Mijn vak onzeker. De woonplaats onzeker. De liefde onzeker. De kansen onzeker. Wat is zekerheid überhaupt? En wat is het waard?

Ik kies een bergpad dat de hemel in kronkelt. Nooit een rechte weg. Altijd nog een keer links. Nog een keer rechts. Anders kom je niet omhoog. Stap voor stap en doorgaan. Het hart bonst. De adem nijpt. Het hoofd vliegt. Elke stap wordt beloond met een nóg beter uitzicht. Een nóg verdere horizon. De nieuwsgierigheid in mijn kiem die altijd wil weten wat er achter die horizon ligt.

Een jaar of vijf geleden kreeg ik een ingeving. Een realisatie, zo je wil. Soms zijn er van die dingen die je al jaren om je heen ziet, die zich al tijden in je blikveld afspelen, maar waarvoor je onder de douche moest gaan staan om het patroon te ontwaren. Zo realiseerde ik me destijds als bij een donderslag, dat het opvallend vaak mannelijke figuren zijn die zich op een positie midden in het speelveld zetten. Zich daarbij profilerend met een heleboel kennis en kunde waarvan het soms op z'n minst dubieus is in welke mate ze daar wel over bezitten. Zonder een haan die ernaar kraait. En zonder blikken of blozen stapt men in het luchttreintje vol grootste beloften. Tevreden met het kaartje en zonder twijfel over de eindbestemming. Is dat lef? Is dat visie? Zelfoverschatting? Of is het onbenulligheid? Arrogantie? En zijn dat dingen die vrouwelijke mensen relatief vaak ontberen? Is dat erg? Is dat juist goed?

Iemand vertelde me laatst dat vrouwen bij een vacaturetekst pas geneigd zijn te reageren als ze aan alle competentiebulletts voldoen. Terwijl mannen bij een vinkje op drie van de acht al ‘kat in het bakkie’ denken. En, kennen we niet allemaal die brutale, uitgesproken vrouw, en diezelfde, zelfverzekerde man?

En zo bracht die ingeving mij op een kantelpunt. Een kersvers inzicht dat me een nieuw pad in deed slaan. ‘Als jullie dit kunnen, dan kan ik het ook.’ Al voelde het aanvankelijk wat onwennig, en was het in het begin eerder een mantra dan een intrinsiek geloof. Maar langzaamaan won het nieuwe besef zelf niet per se minder te kunnen het van de twijfels en onzekerheden. Het opende een nieuwe wereld en toonde dingen die ik eerder niet zag. Omdat ik buitenspel stond. Tot de douche-openbaring me er midden in zette. Eureka heeft blijkbaar iets met badkamers van doen. Oké, als dat het spel is, dan speel ik het van nu af aan mee.

Met verse moed en een nieuwe portie lef trad ik verder. De windtunnel in de bergpas trotserend, werd ik beloond met opnieuw adembenemende vergezichten. Nietsvermoedend de onweersbui in de vallei tegenmoet. Geen zijpad om te schuilen, alleen met de koeien. Verkennend de wereld in. Pippi Langkous was zo gek nog niet.

Zo zette ik de afgelopen jaren als jonge professional koers op het pionierschap. Het bedriegerssyndroom geen kans gunnend, koos ik rollen die mij inspireerden op plekken waar ik een verschil hoopte te maken. Of op zijn minst mijn eigen ontwikkeling vooruit kon helpen. Als projectleider en als adviseur, als arts en als spuitelf. Gevraagd en ongevraagd op zoek naar kansen

om de zorg beter te maken. De zorg moet goedkoper. De zorg moet groener. Van binnenuit en van buitenaf. Vele jassen die mij passen. Veel kleding die ik wil aanpassen. Om te voelen hoe het zit, en te kijken hoe het staat. En wanneer dat stemmetje zich toch liet horen, om zich af te vragen of de competenties niet tekort schoten, zette ik de mute-knop aan. Immers, modderen we niet allemaal met de beste bedoelingen wat aan?

En toen was ik klaar met mijn opleiding tot ziekenhuisarts, en diende een nieuwe zoektocht zich aan. Een tweeledige uitdaging. Als jonge klare één van de velen, maar als kersverse beroepsgroep onbekend en nog niet alom genodigd.

Met zompende sokken en voor de vorm de seconden tellend na elke flits, daal ik verder af de bewoonde en beboomde wereld tegenmoet. Het onweer geweken, sla ik mijn kamp op, enigszins beduusd weer in de buurt van een weg te zijn beland. Onder de mensen. Zij het in verlaten gebied, waar telefoonontvangst een positieafhankelijk en sporadisch gegeven is. Toch voelt het anders daar waar iedereen op z'n dooie gemak en zonder al te veel moeite met een auto kan komen aantuffen.

Het land der mensen. Het land van de maatschappelijke ontwikkelingen in een maatschappij die steeds meer onder hoogspanning lijkt te staan. Van het boerenbedrijf dat onderhevig blijkt aan de grenzen van de planeet haar kunnen, tot de interpersoonlijke opvattingen over het toenemend aantal ontheemden dat elders onderdak zoekt. Alle ophef ten spijt, vraag ik me wel eens af wie het echte slachtoffer is. Degenen die niet willen meebewegen met de grillen van verandering, of degenen die daardoor met lede ogen toezien hoe agressie en verontwaardiging het hoogste woord heeft. Toch is verandering van alle tijden. Ooit dachten de lantaarnopsteker, de melkboer, en de telefoniste ook dat ze de toekomst hadden. De hamvraag is: Als het speelveld verandert, wat doe jij?

Zo is het ook in de zorg. Het landschap verandert continu. Techniek. Demografie. Wetgeving. Geld. Een constante zoektocht naar de juiste invulling van de juiste zorg met de juiste mensen op de juiste plek. Ook medische beroepen zijn onderhevig aan innovatie. Als consultant leerde ik de economische kant van het zorgstelsel kennen, als arts de medische en organisatorische. Met de combinatie van die perspectieven en vervaardigde inzichten kom ik tot de conclusie dat een brede generalistische basis een *must have* is. Voor de verpleegafdelingen in een ziekenhuis is de ziekenhuisarts daarmee een logisch vervolg op de intrede van de inmiddels niet meer weg te denken huisarts en SEH-arts. Er zijn nog wat hobbels op de weg, maar de tijd hebben we mee. Al staan we nog in de coulissen, het duurt niet lang meer voor we in volle getalen op het toneel mogen verschijnen.

Dan dit fenomeen, dat zo alomtegenwoordig en van alle tijden is dat wij vrouwen er vaak niet eens meer bij stil staan. De, naar ik aanneem, goedbedoelende man, die bij het passeren van twee trailrunnende vrouwen het niet kan nalaten om een "Lekker bezig, hoor!" er tegenaan te gooien. Gaf hij dat compliment ook aan de man die even geleden voorbij rende? Hoort de waardering voor fysieke inspanning werkelijk geijkt te worden op het bezit van het mannelijke geslachtsdeel? Of, zo deed mijn eigen bedpartner later een gooi naar een passende verklaring: "Misschien was het gewoon seksistisch bedoeld, een viespeuk." Ik weet oprecht niet wat mij verdrietiger stemt. Misschien had mijn trailgenoot gelijk. Misschien hebben we wel nooit meegedaan aan het spel. En al beweren we nog zo hard dat wat er wel of niet tussen de benen hangt niet ter zake doet, écht toegelaten tot het speelveld, zijn we anno 2022 nog steeds niet.

"Of," hoor ik Typhoon in gedachten rappen, "is dat het niet? Het is gewoon een kwestie van perspectief."

Is buitenspel staan toch een keuze? Je kunt jezelf wijsmaken dat je niet genoeg weet of kunt om mee te mogen doen. Jezelf plaatsen in een slachtofferrol van veranderende tijden of de wereld die je

niet begrijpt. Van de daken schreeuwen dat de scheids het niet goed zag of verdrotten zitten mokken omdat je niet opgesteld staat. Óf je kiest ervoor het oog op de bal te houden en je eigen wedstrijd te spelen. Je speelveld, dat creëer je zelf.

Een natte nacht later, met luttele kilo's aan extra ballast door de doorweekte spullen, smeer ik me in en loop de zon weer tegenmoet. Op, op, op. Als Icarus, rijkhalzend naar de warmte, beklim ik de volgende berghelling. Vol verlangen naar nieuwe beloftes. Vol vertrouwen in de onzekere toekomst.

Wie haar nek uit steekt, nét dat stapje extra zet, er alles aan doet om die bal te krijgen en 'm met een rotvaart richting doel te poeieren, loopt het risico net een pas te veel te doen en teruggefloten te worden. Maar blijf je achterin staan, slof je een beetje heen en weer in het achterveld, ga je niet vrij staan maar wacht je tot de bal op miraculeuze wijze tussen alle noestige spelers door je toch bereikt... Tja, geen scheidrechter die erom zal malen. En geen doelpunt dat je er mee zal scoren.

Buitenspel staan kent veel gedaantes. Oneindig veel spellen, minstens zoveel perspectieven. De keuze is aan jou. Hoe, als je altijd zelf je spel kon kiezen, en dat dat je wereld was?